

Otrdien, 28. oktobrī, plkst. 19.00
Rīgas Reformātu baznīcā

ENSEMBLE MUSIKFABRIK.

Festivāla atklāšanas koncerts

Ensemble Musikfabrik
(Vācija)

Kristīne Čapmena | *Christine Chapman*, mežrags
Marko Blāuvs | *Marco Blaauw*, trompete
Lusija Hamfrisa | *Lucy Humphris*, trompete
Stīvens Menoti | *Stephen Menotti*, trombons
Maksims Morels | *Maxime Morel*, tuba

PROGRAMMĀ

Jānis PETRAŠKEVIČS

(1978)

“Slēptā gaisma” | *Hidden Light*

mežragam, trompetei, trombonam un tubai (2025)

Krēta Kerta KAEVA | *Krөөt-Kärt KAEV*

(1992)

Undulation

trombonam (2024)

Ailiša NI RIAINA | *Ailís NÍ RÍAIN*

(1974)

and still it breathes...

mežragam, trompetei, trombonam un tubai (2025)

Žoržs APERGISS | *Georges APERGHIS*

(1945)

Heart Blowing

mežragam, divām trompetēm, trombonam un tubai (2024)

Jau kopš tā dibināšanas 1990. gadā **ENSEMBLE MUSIKFABRIK** iemantojis atpazīstamību kā viens no vadošajiem laikmetīgās mūzikas ansambļiem visā pasaulē. Ķelnē bāzētā kolektīva iezīmīgais nosaukums burtiski atkodē tā galveno misiju – būt par “mūzikas fabriku”! Un tas nozīmē ne vien fokusu uz skaņumākslu, kas nereti top, ansambļa mūziķiem cieši sadarbojoties ar komponistiem, bet arī uz citām ar to savienojamām mākslas sfērām.

Šī izcilā solistu ansambļa uzmanības lokā līdztekus kaislīgai jaundarbu rosināšanai ir mūsdienu klasikas aktualizēšana, un paralēli klasiskam koncertscenārijam nozīmīga loma atvēlēta arīdzan starpdisciplināriem un multimedijāliem projektiem, kuros mūzika savijas ar teātri un deju, vizuālo mākslu un elektronikas dāvātajām iespējām.

Ansamblis regulāri koncertē ne vien savā mītnes zemē Vācijā, bet arī tālu aiz tās robežām. Ķelnē kolektīvs regulāri aicina uz koncertiem sērijās *Musikfabrik im WDR* un *Montagskonzerte* (bieži vien tie tiek arī translēti tiešraidē), paralēli tam uzstājas dažnedažādos festivālos un kopš 2014. gada pašdibināta ierakstu nama paspārnē regulāri veido aizvien jaunus ieskaņojumus (pirms tam kolektīvs cieši sadarbojies ar izdevniecību *WERGO*).

Tāpat nozīmīgu šķautni ansambļa darbībā iezīmē pedagoģiskais virziens, projekta *Akademie Musikfabrik* ietvaros sadarbojoties ar Ķelnes Mūzikas augstskolā studējošajiem jaunajiem kompozīcijas talantiem un *Studio Musikfabrik* rāmjos plecu pie pleca strādājot un koncertējot kopā ar jaunajiem atskaņotājmākslas talantiem.

Tieši kolektīva daudzpusība un izcilā mākslinieciskā kvalitāte padarījusi *Ensemble Musikfabrik* par pieprasītu un uzticamu partneri, ar kuru sadarboties tīko gan starptautiski atzīti diriģenti, gan komponisti. Līdzīgu koncertprogrammu pirms divām dienām atskaņojis Igaunijā, festivālā *AFEKT*, “Arēnas” aicināts, *Ensemble Musikfabrik* Latvijā viesojas pirmoreiz.

Tieši Tallinā pirmatskaņojumu svētdienas vakarā piedzīvoja arī mūsu pašu **JĀŅA PETRAŠKEVIČA** (1978) šī vācu ansambļa pūtēju kvartetam jeb *Musikfabrik Brass Quartet* veltītais jaundarbs “**Slēptā gaisma**”. Komponists stāsta: “Šī skaņdarba prototips ir skaņas situācija brīvā dabā,

skaņas ainava, kurā saplūst dažādi skaņas avoti. Katra instrumenta līnija te kustas tā, it kā tai būtu savs temps, un šķietami pakārtoti elementi galu galā nonāk priekšplānā. Laika parametrs ir galvenais tēls, kas raksta stāstījumu.” Domājams, ka šis mežragam, trompetei, trombonam un tubai komponētais Petraškeviča opuss ir arī pats pirmais latviešu komponista darbs *Ensemble Musikfabrik* repertuārā!

Jāņa Petraškeviča skaņu valoda ir tembrāli krāšņa un izteiksmē intensīva, daudzslāņaina un sarežģīta, taču arī ļoti emocionāla, ekspresīva un intīma, varētu pat teikt, ka kameriska pēc būtības, kaut arī pēdējā laikā viņu aizvien vairāk interesē tieši izvērsti sastāvi un koncertžanra būtība. Kompozīciju Jānis studējis augstskolās Rīgā un Stokholmā, Gēteborgā un Enshedē. Ģederts Ramans, Pēteris Plakidis, Svens Dāvids Sandstrems, Ūle Licovs-Holms, Jeļena Ļebedeva ir vien dažas no vadzvaigznēm, kas bijušas Petraškeviča studiju ceļā. Nu jau pats Jānis padsmīt gadus ir JVLMA mācībspēks, bez kura nav iedomājama mūslaiku kompozīcijas katedra. Petraškeviča spožās formveides analīzes un niansētās kompozīcijas stundas ne vienam vien jaunajam mūziķim pavērušas gluži jaunus apvārsņus ne tikai laikmetīgās mūzikas un mākslas izpratnē vien. Par to, ka Jānis ir izcils pedagogs, liecina gan tas, cik stilistiski daudzveidīga ir viņa kompozīcijas klase, gan viņa audzēkņu panākumi ārīdzan ārpus Latvijas. Arī paša Petraškeviča mūzika guvusi plašu un spilgtu starptautisku rezonansi, pie tam ārzemēs tā skan ne retāk kā Latvijā.

KRĒTA KERTA KAEVA (1992) ir viena no pamanāmākajām savas paaudzes igauņu skaņradēm. Kompozīciju viņa studējusi gan dzimtajā Tallinā, gan Hannoverē un Grācā, gūstot bagātīgu pieredzi kā instrumentālajā, tā arī elektroakustiskajā laukā. Paralēli akadēmiskajai izglītībai viņa smēlusies zināšanas ārīdzan neskaitāmās meistarklasēs, mācoties no visdažādākās sfēras pārstāvošiem laikmetīgās mūzikas un mākslas speciālistiem.

Kaevu radošajā plāksnē īpaši saista tembrāli aspekti un ritma īpatnības, konceptuāla pieeja un emocionāls tiešums, kas viņas jaunradē nereti summējas intensīvā un jutekliskā izteiksmē. Par trombonistam Stīvenam Menoti veltīto kompozīciju ***Undulation*** (“Undulācija”)

komponiste stāsta: “Undulācija raksturo plūstošu, viļņveidīgu kustību vai rakstu, radniecīgu paisuma un bēguma ritmiskajai plūsmai, kas rit mierīgā, vienmērīgā ritmā, līdzīgi tam, kā caur ķermeni plūst elpa. Šī nelielā kompozīcija pēta trombona akustiskās un fizikālās īpašības, izmantojot ūdeni kā papildelementu un fokusējoties uz kulises augšup un lejup vērstām kustībām un to rezultātā radušos spiediena izmaiņu atsaucēm uz instrumenta skanējumu.” Šis kompaktais (aptuveni trīs minūtes garais) skaņdarbs tapis pagājušā gada vasarā un pirmoreiz izskanējis Ķelnē, *Ensemble Musikfabrik* rīkotās “Virtuālās pūšaminstrumentu akadēmijas” (*Virtual Brass Academy*) noslēguma koncertā.

AILIŠA NI RIAINA (1974) ir daudzpusīga māksliniece, kura radoši atklājas gan caur skaņumākslu, gan rakstniecību. Ailiša ir vājdzirdīga un arī šis aspekts ir neatņemama viņas identitātes, jaunrades un sabiedrisko aktivitāšu sastāvdaļa, iestājoties par pieejamības un iekļaušanas jautājumiem un citstarp darbojoties arī ar *Disability Arts Online* valdes locekli.

Īrietes darbi guvuši plašu rezonansi visā pasaulē un saņēmuši arī vairākus apbalvojumus, tostarp Paula Hemlina balvu. Kompozīcijā Ni Riainas darbu katalogu veido gan koncertskatuvei paredzēti opusi, gan elektroakustiski veikumi un muzikālā teātra paraugi. Šai jomai pieplusojamas arī ārkārtīgi iespaidīgas instalācijas, kas īstenotas visai neierastās vietās – bākās un telefona būdiņās, pils torņos vai pamestās veikalu telpās, radot dialogu starp mūziku, vēsturi, arhitektūru un kopienu. Viņas interese par starpdisciplināru pieeju radošajam darbam rezultējusies arī daudzos saistošos sadarbības projektos – gan ar dejotājiem un rakstniekiem, gan teātra un vizuālās mākslas pārstāvjiem. Literatūrā Ailišas sfēra savukārt saistīta ar dramaturģijas darbiem, kas iestudējumus piedzīvojuši gan Ņujorkā, Berlīnē un Londonā, gan daudzviet Īrijā, Skotijā un Zviedrijā. Tie tikuši tulkoti franču, vācu un zviedru valodās un nominēti gan *James Tait Black Prizes*, gan citiem prestižiem apbalvojumiem.

Tāpat kā Jāņa Petraškeviča kompozīcija, arī Ailišas Ni Riainas jaundarbs rakstīts mežragam, trompetei, trombonam un tubai un

pirmatskaņojumu piedzīvoja pirms pāris dienām Igaunijā. Par opusu ***and still it breathes...*** (“un vēl aizvien tas elpo...”) autore raksta: “Elpas kontrole ir pūšaminstrumentu spēles stūrakmens. Tā veido pamatu optimālam tembram, augstumam, diapazonam, skaļumam, skaidrībai un izturībai. Ieelpa, izelpa, gaisa plūsmas vienmērīgums un spiediena pārvaldība – tie ir galvenie elpošanas elementi, kas nosaka skaņas kvalitāti un spēles stabilitāti. Par anormāliem elpošanas modeļiem jeb elpošanas paternu traucējumiem tiek dēvēti tādi modeļi, kuros normāla elpošana kādu iemeslu dēļ izmainās, radot periodiskus vai hroniskus elpošanas traucējumu simptomus. Pētot šo modeļu vizuālos attēlojumus, mani aizrāva doma par to radošu pielietojumu saistībā ar mūziķiem, kuri skaņu rada tieši pateicoties elpošanai. Mana kompozīcija *and still it breathes...* ir iztēlota fantāzija par elpu, skaņu un izteiksmi. Mūziķi, darbojoties kā vienota, grupa, te iedzīvina vokālus efektus – dziedāšanu, žagošanos, mutes dobuma formas maiņu un artikulētas zilbes. Skaņdarba gaitā kvartets pakāpeniski pāriet uz virkni anormālu elpošanas modeļu, radot iespaidu par ko sākotnēji “bojātu”, taču visnotaļ spējīgu pastāvēt, pielāgoties un uzplaukt, vēl aizvien turpinot elpot.”

Pasaulē nācis 1945. gadā Atēnās, grieķu izcelsmes komponists **ŽORŽS APERGISS**, kuru šogad varam sveikt 80. jubilejā, jau kopš 1963. gada dzīvo Parīzē. Komunikācija un valodniecība ir sfēras, kas caurauž visu neordinārā meistara jaunradi. Ne mazāk iezīmīgas tās raksturzīmes ir atvērtība visam jaunajam un sensenajam, neierastajam un citādajam. To apliecina arī dzīvē viņa centieni veidot dialogu starp mūziku un citām sfērām – vai tas būtu teātris, literatūra vai vizuālā māksla, vai humanitārās un sociālās zinātnes, vai interese savos visnotaļ iespaidīgajos un nereti arī ambiciozajos darbos iekļaut jaunākos tehnoloģiskos sasniegumus – sākot no elektroakustiskiem rīkiem līdz pat dažnedažādiem robotiem.

Šo grandiozo un daudzpusīgo ideju īstenošanai, piesaistot vairākus mūziķus un aktierus, viņš 1976. gadā Parīzē nodibināja muzikālā teātra kompāniju *Atelier Théâtre et Musique*, kuras paspārnē gadu desmitiem tapuši daudzi jo daudzi paša Žorža un viņa domubiedru

starpdisciplinārie mākslas projekti. Paralēli tam Apergisa skaņumākslu aizrautīgi daudzinauši arī nozīmīgi mūsdienu mūzikas ansambļi – lai pieminam vien tādus leģendārus kolektīvus kā *Ictus Ensemble*, *Klangforum Wien*, *Remix Ensemble*, *Musikfabrik*, *Ensemble Modern*, *Ensemble intercontemporain*, *Neue Vocalsolisten Stuttgart* vai *SWR Vokalensemble Stuttgart*.

Tāpat jāpiemin, ka meistara ieguldījums skaņumākslas attīstībā novērtēts arī ar vairākiem prestižiem apbalvojumiem, tostarp Ernsta fon Zīmensa balvu un Venēcijas biennāles “Zelta lauvu” par mūža ieguldījumu.

Heart Blowing rakstīts mežragam, divām trompetēm, trombonam un tubai, aizsāks pirms apaļas desmitgades, bet galējo veidolu ieguvis 2023. gadā. Savulaik tā tapšanu ierosinājis pūšaminstrumentu kvintets *Wind Waves*, bet otrās redakcijas versiju pirmatskaņojuši tie paši mūziķi, kuri mūsu acupriekšā ir arī šovakar (vien trombonista partiju Ķelnes koncertā toreiz iedzīvinot citam mūziķim, Brūsam Kolingsam).

Sākot strādāt pie šīs kompozīcijas, Apergiss atmiņā pārcilājis teju visu šim sensenajam instrumentālajam sastāvam radīto repertuāru – sākot no barokālām pērlēm līdz mūsdienu popmūzikas hitu adaptācijām. Žorža opusā harmoniska kopskaņa mijas ar virtuozām solopasāžām, akordiski skaņkrāsu uzslāņojumi – ar asinsstindzinoši izaicinošiem unisoniem, abstrakti elementi – ar šķietami skaidri un vārdiski artikulētiem paterniem. Tāpat mijas arī dažnedažādi tēli – no intīmas atklāsmes atkailinātības līdz viltīgām sazvērestībām. Tāpat kā citi šajā programmā pārstāvētie komponisti, arī Apergiss runā par elpas nozīmi, vēl uzsverot arī interesi par ansambliskas kopskaņas pretstatījumu mūziķu segmentācijai kvartetos, trio, duetos un solo.

Tekstus sagatavoja Santa BUŠS

Festivālu “ARĒNA” atbalsta:

Ministerium für
Kultur und Wissenschaft
des Landes Nordrhein-Westfalen

